

Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija

WWW.LU.LV/VDKKOMISIJA

ZIŅAS

Sākums > Ziņas >

Liepiņš analizē Latvijas Valsts arhīva fondu «PSRS Iekšlietu Tautas komisariāta pārbaudes un filtrācijas punktus un nometnēs ieslodzīto Latvijas iedzīvotāju personas lietas»

VDK zinātniskās izpētes komisija
14.03.2016

LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija publicē LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas asistenta B. hist. Gata Liepiņa analīzi Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva fonda «Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Iekšlietu Tautas komisariāta pārbaudes un filtrācijas punktus un nometnēs ieslodzīto Latvijas iedzīvotāju personas lietas» dokumentu analīzi. Komisijas priekšsēdētāja vietniece, juridisko zinātņu doktore Kristīne Jarinovska uzsver - šī faktiski ir viena no lielākajām represēto kategorijām, arī viena no vismazāk pētītajām.

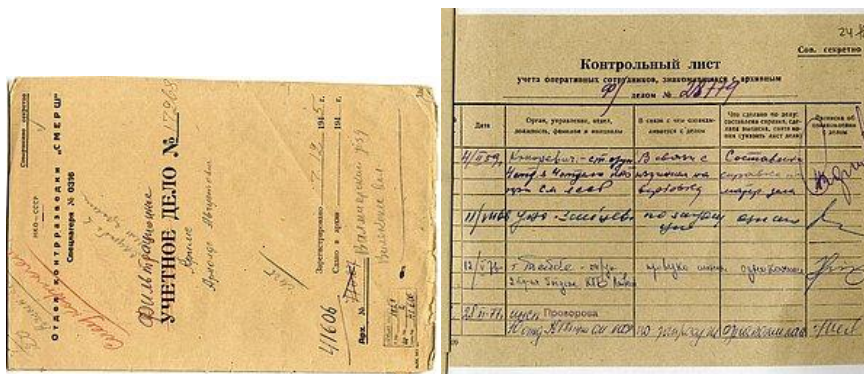
Komisijas priekšsēdētāja vietniece Kristīne Jarinovska raksta: "Lai nebūtu pārpratumu, čekas represiju upuri nav tie vairāk nekā 5000 slepeno ārstata agentu, kuru kartītes atrodas Satversmes aizsardzības birojā. Plašākā dokumentu kolekcija pieejama Latvijas Nacionālajā arhīvā, kas ir nepieejama nevis slepenības režīma, bet gan apjoma dēļ. Kopējais ar čekas represijām saistīto fondu lietu apjoms ir 152 842 lietas un 1 257 miljoni kartīšu. Spilgts ir aprēķins, ka, nemainoties tagad šim nolūkam paredzētajam finansējumam, čekas dokumentu digitalizācija tiktu pabeigta un kļūtu brīvi pieejama ikvienam Latvijas pilsonim, kurš, piemēram, cietis staliniskajās zvērbās vai ticis ierobežots, sodīts vai citādi represēts brežņeviskās stagnācijas laikā, ... 2097.gadā - aptuveni Latvijas Republikas simt astoņdesmitās gadadienas priekšvakarā.

Konkrēti piemēri: Latvijas Valsts arhīva fonds Nr. 1821 „PSRS IeTK Pārbaudes filtrācijas punktus un nometnēs ieslodzīto Latvijas iedzīvotāju personas lietas” ietver 58 tūkstošus 451 lietas, kuras atrodas uz 642 961 lapām. Varbūt neuzsvērtā, bet šī ir viena no lielākajām represēto kategorijām. Šīs vairāk nekā pusmiljonu lapas nav vis nekāda periodika, kurā ir konkrēts katra numura lapušu skaits, kurā ir konkrēts tipogrāfijas formāts, čeka var ielikt skanēšanas automātā un nospiegt podziņu. Lietas ir atšķirīgas, lietās esošo dokumentu skaits pašsaprotami ir atšķirīgs, lietās lietotais papīrs ir atšķirīgs, tāpat tinte, rakstāmmašīnas, zīmuli, lietas ir dziestošas, ir lietas uz balējoša, dziestoša papīra.

Šīs vairāk nekā pusmiljons ir jāsakārto ar zinoša, lietpratīga cilvēka rokām. Ievērojot iepriekš minēto, lietu aprakstīšanas un ievades izmaksas 22 tūkstošu eiro apmērā, skanēšanas 49 tūkstošu eiro, kā arī kartotēkas ievadīšanas datu bāzē 72 tūkstoši eiro nešķiet pārspīlētas. Kopējās izmaksas, lai saglabātu pieejamus sabiedrībai, zinātnei un patiesībai liktenus filtrācijā pēc Otrā pasaules kara, ir 148 tūkstoši eiro." (Jarinovska, K. Kolektīvās atmiņas zudums - čekas ēna mūsdienās.)

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas asistents Gatis Liepiņš 2015 gada 20. augusta LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas simpozijā Kristapa Morberga namā Jūrmalā. Kristīnes Jarinovskas foto.

Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) Iekšlietu tautas komisariāta (IeTK) pārbaudes un filtrācijas nometnes un punktus izveidoja Otrā pasaules kara laikā, kur filtrācijai pilsoņu politiskās lojalitātes pārbaudei ievietoja sarkanarmiešus, kuri izbēguši no nacionālsociālistiskās Vācijas gūsta vai izlauzušies no apenkuma[1]. Vēlāk tur ievietoja personas, kuras dienējušas nacionālsociālistiskās Vācijas armijas formējumos (Vācijas armijā), tai skaitā latviešu policijas bataljonus un latviešu leģiona 15. un 19. divīzijā, mobilizētos Vācijas armijas valsts darba dienestā, izvestos piespiedu darbos uz Vāciju vai koncentrācijas nometnēm, aizsargus, personas, kuras sadarbojušās ar Vācijas okupācijas iestādēm, kā arī personas bez dokumentiem un uz aizdomu pamata aizturētos Latvijas iedzīvotājus, tai skaitā kara noslēgumā Kurzemē. 1945. gadā personu nokļūšana filtrācijā kļuva masveida.

Uz filtrācijas nometnēm nosūtīja padomju bruņoto spēku gūstā nokļuvušos PSRS pilsoņus no angļu, amerikāņu, franču okupācijas zonām, pārbaudīja no Vācijas repatriēto un PSRS armijas ieņemto teritoriju iedzīvotāju lojalitāti. Filtrācijas oficiālais mērķis bija pārbaudīt visu, ko persona ir darījusi nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā, un konstatēt, vai sadarbojusies ar okupantiem. Tā kā PSRS ekonomika un infrastruktūra kara laikā bija sagrauta un filtrācijā pārsvarā nonāca jauni cilvēki darbaspējīgā vecumā, tad filtrācija faktiski kļuva par līdzekli, lai padomju tautsaimniecības atjaunošanā spaidu apstākļos nodarbinātu vairākus miljonus PSRS okupēto teritoriju iedzīvotāju. Filtrējamie nonāca speciālās nometnēs, kas atradās visā PSRS teritorijā, un tur veica dažādus darbus necilvēcīgos apstākļos.

Latvijas teritorijā bija izveidotas desmit PSRS IeTK filtrācijas nometnes un punkti, tostarp Rīgā, Daugavpilī un Jelgavā. PSRS šādas nometnes un punkti bija, piemēram, Medvežegorskā (Karēlijā), Maskavā un tās apgabalā,

Tambovas apgabala Moršanskā, Molotovas (Permas) apgabala Soļikamskā, Sverdlovskas apgabalā, Habarovskas novada (Magadanas apgabala) Kolimā, Komsomoļskā pie Amūras. Pavisam PSRS teritorijā bija 87 filtrācijas nometnes un punkti. Filtrācija notika arī ārpus PSRS robežām, kopumā 77 dažādās Eiropas valstu teritorijās: Vācijā – 48, Polijā – 7, Čehoslovākijā – 12, Austrijā – 6, Rumānijā – 1, Ungārijā – 1, Francijā – 1, Sarkanās armijas dienvidu grupā – 1.[2]

Pamatoti uzskatīt, ka filtrācijā bijuši aptuveni 80 līdz 90 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju. Pašlaik gan nav zināms precīzs filtrācijai pakļauto Latvijas iedzīvotāju skaits, jo Latvijā atrodas arī to PSRS iedzīvotāju, kurus Latvijā ievada Otrā pasaules kara laikā, lietas, savukārt Latvijas iedzīvotāju lietas var atrasties citos bijušās PSRS arhīvos. Tomēr filtrāciju piedzīvojušo Latvijas iedzīvotāju skaits ir iespaidīgs un pārsniedz masveida deportāciju apjomus 1941. vai 1949. gadā.

Līdz šim Latvijā nav veikti ievērojami pētījumi par filtrāciju un tās mērķiem, norisi un apjomiem. Tāpat nav izdarīti nopietni secinājumi par filtrācijas procesa iespaidu uz Latvijas sabiedrību, tās sociālo atmiņu, valsti, sabiedrībā un katra indivīda dzīvē notiekošo procesu uztveri. Jāvērš uzmanība, ka Latvijā filtrācijas tēma ir ne tikai zinātniski maz pētīta, bet tā arī nav izpelnījusi plašsaziņas līdzekļu uzmanību, pat publiskajās diskusijās par šo jautājumu runā maz vai nelabprāt.

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva (LNA LVA) fonds Nr. 1821 "PSRS Iekšlietu tautas komisariāta pārbaudes un filtrācijas punktus un nometnēs ieslodzīto Latvijas iedzīvotāju personas lietas" sastāv no diviem aprakstiem.

Pirmais apraksts ir *Filtrācijas lietu pamatfonds*, kur glabājas to Latvijas iedzīvotāju filtrācijas lietas, kas dienējuši Vācijas militārajos formējumos, latviešu leģionā, darba bataljonos (neatkarīgi no vecuma), kas bijuši izvesti Otrā pasaules kara laikā uz Vāciju piespiedu darbos vai ievietoti nacionālsociālistiskās Vācijas koncentrācijas nometnēs (personas, kas dzimušas no 1910. līdz 1930. gadam ieskaitot).[3]

Otrais apraksts ir *Filtrācijas lietu pārtrauktais fonds*, kur glabājas to Latvijas iedzīvotāju filtrācijas lietas, kas dienējuši regulārās nacionālsociālistiskās Vācijas karaspēka daļās, policijas formējumos un latviešu leģiona vienībās (personas, kas dzimušas no 1922. līdz 1929. gadam). Saskaņā ar PSRS VDK 1979. gada 10. decembra pavēli Nr. 00185 par filtrācijas dokumentu glabāšanas termiņiem PSRS VDK arhīvos filtrācijas lietu glabāšanas ilgums VDK arhīvos bija noteikts atbilstoši attiecīgo personu vecumam, proti, attiecīgo personu lietas iznīcināja, vīriešiem sasniedzot 80 gadu vecumu, bet sievietēm 75 gadu vecumu.[4] Rezultātā līdz 1991. gadam bija iznīcinātas filtrācijas lietas par personām, kas dzimušas līdz 1910. gadam.

Vadoties no filtrācijas lietu reģistrācijas žurnālu ierakstiem, var spriest, ka filtrācijas lietu fonds LPSR VDK arhīvā veidojies laika posmā no 1945. gada 9. februāra, kad ar pirmo lietas numuru reģistrēta Olgas Semerovas filtrācijas lieta^[5], līdz 1957. gada 15. novembrim, kad kā pēdējais 91034. kārtas numurs piešķirts Zinovija Maksimova filtrācijas lietai^[6]. Minētais ļauj secināt, ka filtrācijā bijušas 91 034 personas. 1821. fondā ir 26 lietu reģistrācijas žurnāli. Spriežot pēc šī fonda uzskaites lietā norādītās informācijas par veikto esības pārbaudi, fondā atrodas 58 421 lieta.^[7]

Ievērojot to, ka 1821. fonds joprojām nav pilnībā aprakstīts, veikts daļējs 1. apraksta lietu apraksts, lietu aprakstu vietā izmanto iepriekš minētos 26 reģistrācijas žurnālus. Šajos žurnālos ir reģistrētas lietas par katru aprakstu atsevišķi hronoloģiskā secībā. Tāpat izmantojama filtrācijas lietu meklēšanā un atlasē filtrācijas alfabētiskā uzskaites kartotēka, kas kārtota pēc uzvārda, vārda un tēva vārda kirilicas alfabēta secībā.^[8] Daudzos gadījumos latviešu vārdi krievu valodā atveidoti un pierakstīti nepareizi. Šāda personu reģistrācijas kārtība pastāvēja visos PSRS leTK un VDK arhīvos. Laikmēģīga apraksta neesība apgrūtinā 1821. fonda dokumentu izmantošanu pētniecībā. Turklāt, ievērojot to, ka nav pārbaudīta alfabētiskās uzskaites kartotēkas un tajās norādīto personas filtrācijas lietu numuru atbilstība numerācijai, kas fiksēta reģistrācijas žurnālos, lietu atlase ir nopietni apgrūtināta. Faktiski atlase, kas balstītos uz noteiktu personu kopuma identificēšanu, veicama, vien izmantojot alfabētisko uzskaites kartotēku. Tā kā kartiņu skaits ir milzīgs, tad šāda veida atlase ir laikietilpīga.

Filtrācijas personu lietas parasti sastāv no lietas vāka, lietā esošo dokumentu iekšējā apraksta, dokumentu izmantošanas lapas, aizturēšanas protokola, kratīšanas protokola, aptaujas lapas, reģistrācijas lapas, anketas, nopratināšanas protokola, pagaidu apliecības, pašrocīgi rakstītas autobiogrāfijas, medicīniskās komisijas

slēdziena, pārbaudes – filtrācijas komisijas slēdziena filtrācijas lietā, lietiskiem pierādījumiem, kā personas dokumenti, fotogrāfijas un vēstules, tāpat dokumentiem pēc Latvijas Republikas neatkarības atgūšanas sakarā ar filtrētās personas iesniegumu LNA LVA izziņas saņemšanai par atrašanos filtrācijā un attiecīgi LNA LVA izziņu par atrašanos filtrācijā. Filtrācijas nometnēs daudzus piespieda būt par ziņotājiem, tomēr ļoti retās lietās var atrast aģentūras ziņojumus. Šādu dokumentu atrašanās lietā liecina par VDK darbinieku nolaidību. Piemēram, Jāņa Kalnakārķļa lietā ir iekļauti trīs nedēļu laikā sniegtie aģentūras ziņojumi no čekas aģenta un ziņotāja ar segvārdu "Koņkovs", ko ir pieņēmis Ļeņingradas Valsts drošības tautas komisariāta (VDTK) pārvaldes opergrupas 2. nodaljas darbinieks M. Fjodorovs. Šajos ziņojumos "Koņkovs" sniedz kompromitējošas ziņas par J. Kalnakārķļa darbībām Vācijas okupācijas laikā, kā arī to, ka 1945. gada jūlija beigās viņš plāno izbēgt no nometnes:

"Tuvākajā laikā negrasās bēgt, domā pagaidīt līdz tam laikam, kamēr dārzos nogatavosies dārzeni."[9]

Uz lietu vākiem darba ērtību labad izmeklētāji veica dažādas atzīmes, piemēram, tās varēja būt pārbaudāmās personas dzīvesvieta vai cita personu raksturojoša atzīme. Uz Arnolda Krīma lietas[10] vāka specnometnē 0316 Tallinā ir sekojoši uzraksti: viņa dzīvesvieta "Viļķenes pagasts, Valmieras apriņķis", iemesls, kāpēc atrodas filtrācijā, proti, "dienēja vācu armijā" un ar sarkanu zīmuli izcelts "spekcontingents". Līdzīgi arī uz Jāņa Bītes[11] lietas vāka ir sekojoša informācija: ar zilu zīmuli uzraksts "Gavieze", jo viņš bija no Liepājas apriņķa Gaviezes pagasta, un ar violetu zīmuli norāde "latvietis". Tā kā izmeklētāji strādāja ar lielu lietu skaitu, tad šādas atzīmes, visticamāk, palīdzēja sistematizēt pārbaudāmo personu lietas, sadalot tās pa kategorijām.

Papīrs, kas izmantots lietu vāku izgatavošanai, vairumā gadījumu ir plāns un nekvalitatīvs. Lietas sākotnējā vāka materiāls varēja būt pat avīzes un informatīvi materiāli[12].

Uz lietu vākiem darba ērtību labad izmeklētāji veica dažādas atzīmes, piemēram, tās varēja būt pārbaudāmās personas dzīvesvieta vai cita personu raksturojoša atzīme. Uz Arnolda Krīma lietas[13] vāka specnometnē 0316 Tallinā ir sekojoši uzraksti: viņa dzīvesvieta "Viļķenes pagasts, Valmieras apriņķis", iemesls, kāpēc atrodas filtrācijā, proti, "dienēja vācu armijā" un ar sarkanu zīmuli izcelts "spekcontingents". Līdzīgi arī uz Jāņa Bītes[14] lietas vāka ir sekojoša informācija: ar zilu zīmuli uzraksts "Gavieze", jo viņš bija no Liepājas apriņķa Gaviezes pagasta, un ar violetu zīmuli norāde "latvietis". Tā kā izmeklētāji strādāja ar lielu lietu skaitu, tad šādas atzīmes, visticamāk, palīdzēja sistematizēt pārbaudāmo personu lietas, sadalot tās pa kategorijām. Papīrs, kas izmantots lietu vāku izgatavošanai, vairumā gadījumu ir plāns un nekvalitatīvs. Lietas sākotnējā vāka materiāls varēja būt pat avīzes un informatīvi materiāli[15].

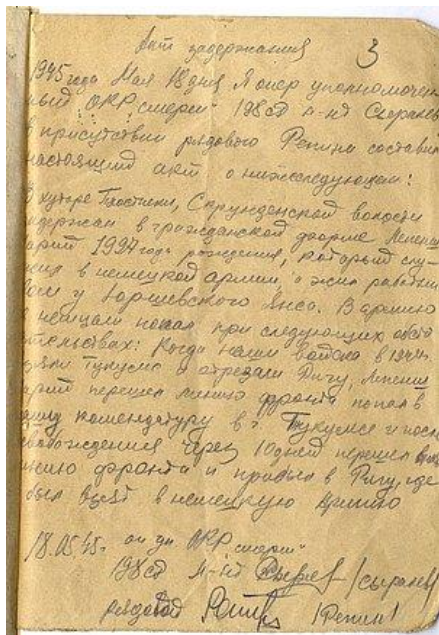
Aizturēšanas protokolā (протокол задержания/акт задержания) norādīja aizturētās personas uzvārdu, vārdu un tēva vārdu, operatīvā darbinieka, kurš veica aizturēšanu, uzvārdu un dienesta pakāpi, kā arī īsu aprakstu par aizturēšanas apstākļiem. Tas ir retāk sastopams dokuments. Aizturēšanas protokolā iekļautas pirmās ziņas, kas iegūtas no aizturētā, līdz ar to tās, iespējams, sniegtas steigā un bailēs par savu dzīvību vai veselību. Aizturēšanas protokoli ir vērtīgs informācijas avots, kas netieši parāda to, kā pēc Vācijas kapitulācijas rīkojās kareivji un kurb devās, jo aizturēšanas protokolos ir iekļautas ziņas par aizturēšanas vietu, kā arī gūstā nokļūšanas veidu. Tomēr iegūtās ziņas jāvērtē kritiski, jo šādai steigā fiksētai informācijai nav augsta ticamības pakāpe, jo aizturētais sākotnēji varbūt izstāstījis nepatiesību vai militārpersona, kura veica aizturēšanu, nav pierakstījis kādas svarīgas detaļas. Tā kā protokols bija rakstīts lauka apstākļos, tad mēdza rakstīt uz dažāda izmēra papīra. Piemēram, vēlākā Dailes teātra aktiera Harija Liepiņa aizturēšanas protokols[16] uzrakstīts uz baltas 20 x 14 cm lapas ar zīmuli. To 1945. gada 18. maijā aizpildījis 198. strēlnieku divīzijas pretzilūkošanas daļas SMERS pilnvarotais leitnants Sverakjevs ierindnieka Repina klātbūtnē. Norādīti aizturēšanas apstākļi, kuros minēts, ka Harijs Liepiņš aizturēts civilajā apgērbā Skrundas pagasta Plostniekos, kur esot strādājis pie Jāņa Jurševska. Paskaidrots, ka Harijs Liepiņš dienējis Vācijas armijā, līdz 1944. gadā PSRS armija bija ieņēmusi Tukumu un nogriezusi ceļu uz Rīgu. Tad viņš "pārgājis fronti" un nokļuvis padomju komandantūrā, no kuras pēc desmit dienām atbrīvots un devies atkal uz Rīgu, kur atkal pievienojies Vācijas armijai[17]. Divas dienas vēlāk, 20. maijā, viensētā Gravas pretzilūkošanas daļas SMERS operatīvais pilnvarotais Arhipovs aizturēja Jāni Kanderi. Aizturot nav minēts, ka tas būtu izdarīts kāda klātbūtnē, kā arī nav paraksta par to, ka nav pretenziju par aizturēšanu. Aizturēšanas apstākļos minēts, ka Kanderis

"dienējis vācu armijā un kapitulācijas dienā aizgājis no savas daļas, pārgērbies civilajā apgērbā un dzīvojis viensētā Gravas, slēpjoties no reģistrācijas [...]".[18].

Ievēribas cienīgs ir Cieceres pagasta iedzīvotāja Kārļa Kalnakārķļa aizturēšanas protokols[19]. Viņš bija dezertējis no Vācijas armijas un slēpās savā dzīvesvietā, kamēr viņu 1945. gada 11. martā aizturēja SMERS. Aizturēšanas protokols un atspoguļotie aizturēšanas apstākļi ir līdzīgi iepriekšējos protokolos minētajiem, tomēr ievērojamas ir protokolā minētās detalizētās norādes par aizturēšanas apstākļiem:

"Viņš atbilst viensētā atrastajai fotogrāfijai. Fotografēts viņš bez galvassegas, mednieku kreklā un uz rokas fašistiskā zīme. Viensētā atrodas tēvs, māte un sieva ar bērniem. Nopratināt viņu nebija iespējams, jo viņš neprata krieviski."[20]

Minētais norāda, pirmkārt, uz to, ka Jāņa Kalnakārķļa mājās SMERS, iespējams, piedaloties sarkanarmiešiem, veica kratīšanu, kā arī, iespējams, laupīšanu, kuras laikā atrasta protokolā minētā fotogrāfija[21], kas ir pievienota filtrācijas lietai un kur J. Kalnakārķlis attēlots ar svastiku uz labās rokas. Atrastā fotogrāfija arī kļuva par galveno iemeslu Jāņa Kalnakārķļa aizturēšanai. Otrkārt, aizturēšanas apraksts liecina, ka neviens no tiem, kas piedalījās aizturēšanā, neprata latviešu valodu.

Filtrācijas lietās kratīšanas protokols (*протокол обыска*) ir retāk sastopams dokuments. Tas ir veidots līdzīgi aizturēšanas protokolam. Dokumentā norādīts, kādas mantas aizturētajam kratīšanas laikā atņemtas. Tās bija lietas, kas nedrīkstēja atrasties personas rīcībā pēc aizturēšanas, piemēram, ieroči, personas dokumenti, fotogrāfijas, vēstules, vērtības, kā arī citas personiskās lietas. Tipisks piemērs ir Jāņa Kandra lieta, kuram kratīšanā 1945. gada 19. maijā atņēma karavīra grāmatīgu, personas apliecību, maku un bikšu siksnu.[22] Savukārt, Jānim Kalnakrāklim atņēma Latvijas Republikas pasi, Latvijas Republikas karaklausības apliecību, pamatskolas atestātu, rīkojumu par iesaukšanu Vācijas armijā, fotogrāfiju, kur viņš attēlots ar svastikas zīmi uz rokas.[23] Visas kratīšanā atņemtas iepriekšminētās lietas pievienotas filtrācijas lietas materiāliem kā pierādījumi par sadarbību ar Vācijas okupācijas varu.

Protokolus rakstīja atbildīgā militārpersona un parakstīja attiecīgā persona un liecinieks. Aizturētajam protokolā beigās bija jāparakstās, norādot standartfrāzi par to, ka viņam nav iebildumu pret veikto kratīšanu. Uzskatāms, ka šāds formulējums neatspoguļo patieso aizturētā attieksmi pret veikto kratīšanu, jo iebildumi pret padomju militārpersonu, sevišķi pretizlūkošanas daļas SMERSĶ vai leTK virsnieku rīcību, varēja apdraudēt personas veselību un dzīvību.

Pieaicinātie liecinieki, visticamāk, sadarbojās ar represīvo iestāžu darbiniekiem. Piemēram, Jāni Biti[24] un Juri Vilni (Veisbuku)[25][26] 1945. gada 16. maijā pārmeklēja PSRS leTK Liepājas opersektora vecākais operatīvais pilnvarotais gvardes vecākais leitnants Ceļins (Ceļiņš?), bet abos gadījumos pieaicinātais "liecinieks" esot bijis Aleksejs Lupašins.

Nopratināšanas protokols (*протокол допроса*) ir filtrācijas lietas nozīmīgākais dokuments, sevišķi avotpētnieciski, un ir atrodamšs gandrīz visās filtrācijas lietās. Nopratināšanas galvenais mērķis bija noskaidrot visu, ko filtrējamā persona darījis nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā, kā arī kompromitējošu informāciju, ko panāca, uzdodot detalizētus un viltīgus jautājumus. Nopratināšanas protokoli pierakstīti rokkrastā krievu valodā. Rakstīti uz vienkāršām, aptuveni A4 izmēra baltām lapām, tomēr ir dažādi izņēmumi, kur, piemēram, papīra trūkuma dēļ protokols rakstīts uz sagrieztām Strādnieku un zemnieku Sarkanās armijas štāba topogrāfiskajām kartēm.[27] Parasti nopratināšanas protokoli ir divas līdz trīs lappuses gari.

Nopratināšana notika, personai atrodoties filtrācijas nometnē vai vēlāk filtrējamās personas dzīvesvietai atbilstošajā milicijas nodalījumā. Protokola augšpusē norādīts pratināšanas datums un pratinātāja amats, dienesta pakāpe. Ievērojami, ka nopratināmie dēvēti dažādi, piemēram, liecinieks, repatriants, pārbaudāmais, aizturētais. Minētais rada pamatotu jautājumu par to, vai un kā bija juridiski noteikts noteikts filtrējamā statuss pratināšanas laikā. Tad sekoja būtiskāko datu uzskaitījums par personu: uzvārds, vārds, tēva vārds, dzimšanas gads un vieta, dzīvesvietas adrese, tautība, šķiriskā piederība, izglītība (parasti, ja nebija augstākā izglītība, iegūto izglītības līmeni norādīja pēc pabeigto klašu skaita), partejiskā piederība, ģimenes stāvoklis, iepriekšējā sodāmība (atsevišķas pozīcijas var nebūt iekļautas). Katra pratināmā persona parakstījās zem brīdinājuma, ka par nepatiesu liecību sniegšanu draud kriminālatbildība atbilstoši Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas (KPFSR) Kriminālkodeksa 95. pantam. Visas protokola lapas pratinātajam bija jāparaksta pēc pratināšanas protokola noformēšanas, apliecinot, ka „protokols pēc viņa vārdiem pierakstīts pareizi”. Protokolu noslēdza operatīvu darbinieka, kurš veica nopratināšanu, paraksts, norādot ieņemamo amatu un dienesta pakāpi. Pratināšanas protokols neiekļauj ziņas, cikoks pratināšana sākta un cikoks beigta, tādējādi no paša protokola nav iespējams uzzināt, cik ilga bija nopratināšana. Tātad arī tas, cik precīzi protokols atspoguļo sniegtās ziņas, nav nosakāms.

Vieglatlēts, matemātikas zinātnieks, bijušais latviešu leģiona 19. divīzijas virsnieka vietnieks Arvīds Nusbergs[28] savās atmiņās raksta, ka kopumā pratināts trīs reizes. Pirmo reizi 1945. gada maija vidū, kad viens protokols bija uzrakstīts un tūlī iznīcināts, līdzko noskaidrojies, ka A. Nusbergs tomēr dienējis latviešu leģionā, bet otrs protokols vēlāk neesot saglabājies. Otrreiz pratināšana notikusi vairāk kā pēc gada, 1946. gada vasarā, atrodoties filtrācijas nometnē Maskavā, kur nopratināja aptuveni desmit personas dienā. Trešo reizi pēdējā filtrācijas posmā pratināja Rīgā, Skolas ielā atbilstoši pieraksta vietai[29].

Pratināšanu veica atbilstoši noteiktai shēmai, uzdodot standarta jautājumus atbilstoši konkrētai situācijai. Uzsākot pratināšanu, visbiežāk jautāja: "Kādos apstākļos nonācāt vācu okupētajā teritorijā?"[30] Atkārtoti jāmin, ka Vācijas okupētajā teritorijā palikušie padomju izpratnē bija iespējamie noziedznieki. Tāpat mēdza uzdot līdzīgā nolūkā jautājumu: "Kur dzīvojāt un ar ko nodarbojāties līdz vācu okupācijai un tās laikā?"[31] Atbilde uz šo jautājumu varēja norādīt uz Padomju Savienības nodevību.

Ja sākumā izmeklētājs uzdeva jautājumu: "Izstāstiet savu autobiogrāfiju!"[32] – viņš, iespējams, vēlējās no nopratināmās personas izvilināt kādu, viņaprāt, kompromitējošu ziņu par pagātnē veikto, ko turpmāk iztirzāt nopratināšanā. Tāpat jautājums: "Vai sastāvējāt kādās organizācijās?"[33] – bija uzdots ar līdzīgu nodomu. Jāņem vērā, ka padomju represīvās darbības stājinisma periodā liecina par to, ka "pretvalstiska", "buržuāziska", "fašistiska", "kontrevolucionāra", "ārvalstu spiegu" u.tml. varēja izrādīties jebkura organizācija, kas darbojusies Latvijas Republikas vai nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā.

Tālākā nopratināšana jau virzījās atkarībā no tā, kādas atbildes sniedza pratināmais. Piemēram, ja persona atbildēja, ka Vācijā atradusies spaidu darbos, tad parasti sekoja jautājums, kura armija viņu atbrīvojusi.[34] Filtrācijā nokļuvušajam izdevīgāk bija, ja viņu atbrīvojusi Sarkanā armija. Ja tomēr viņu bija atbrīvojusi kāda no sabiedroto – britu vai amerikāņu – armijām, tad šī persona iekļuva riska grupā kā iespējamais ārvalstu spiegs. Līdzīgi bija arī ar tiem, kas dienēja Vācijas armijā un sākotnēji nokļuva britu vai amerikāņu gūstā.

Reizēm, ievērojot formalitāti, izmeklētāji sākumā vaicāja: "Kādā valodā vēlaties sniegt liecību?"[35] Ja pratināmais teica, ka krievu valodu prot labi un tulks nav nepieciešams[36], tad nopratināšana turpinājās krieviski, bet, ja pratināmais teica, ka liecību sniegs latviešu valodā, tad viņam piedāvāja tulku.[37] Reizēm protokolos ir fiksēts tulka paraksts uz katras protokola lapas un zem brīdinājuma par kriminālatbildību, kas paredzēta par nepareizu tulkojumu.[38]

Filtrācijā esošajām personām, kas dienēja Vācijas militārajās formējumos, gandrīz vienmēr prasīja, lai nosauc dienesta biedrus. To darīja, lai pārbaudītu nopratināmās filtrējamās personas sniegto atbildību īstenībai un spētu identificēt pēc iespējas lielāku personu loku, kas bija "sadarbojušās" ar nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas varas iestādēm vai veikušas kādas citas "pretpadomju darbības" un tādēļ būtu jāpazina represīvajām iestādēm. Gandrīz katreiz iztaujāja dienesta biedru, pievienojot lietai klāt izrakstu no liecības. Šādi konfrontētas Medvežgorskās (Karēlija) pārbaudes – filtrācijas nometnē bijušo dienesta biedru Izidora Ločmeja[39] un Andreja Zelča[40] liecības, kuru lietās esošie izraksti no pratināšanas protokoliem atbilst pratināšanas protokolu oriģināliem.

Jurim Vilnim nopratināšanā tajā pašā Medvežgorskās nometnē 1945. gada 16. maijā jautāja: „Ar ko Jūs kopā dienējāt Latviešu leģionā?” Juris Vilnis esot atbildējis, ka dienēja kopā ar Jāni Biti.[41] Rezultātā lietā ievietots izraksts no garāka Jāņa Bites nopratināšanas 1945. gada 16. maija protokola ar jautājumiem, kas attiecas vienīgi uz Juri Vilni. Šajā nopratināšanas protokola izrakstā[42] Jānim Bitem jautāts, kas viņam zināms par pilsoni Vilni Juri, uz ko izmeklētājs saņēmis atbildi, kur un cik ilgi kopā dienējuši.[43]

Jāņa Bites filtrācijas lietā[44] atrodams pils 16. maija nopratināšanas protokols, kurā arī viņam uzdots jautājums, ar ko kopā dienējis Latviešu leģionā, uz ko izmeklētājam Jānis Bite esot sniedzis atbildi, ka dienējis kopā ar Juri Vilni.[45]

Saīdzinot nopratināšanas protokolu Jāņa Bites lietā ar šī protokola izrakstu Jura Vilņa lietā, redzams, ka dokumentu saturs ir atšķirīgs. Jura Vilņa lietā esošajā Jāņa Bites nopratināšanas protokola izrakstā norādīts, ka Jānis Bite esot sniedzis atbildi, kur un līdz kuram laikam dienējis kopā ar Juri Vilni, tomēr pašā protokolā viņš nevienam atbildi nav sniedzis tādā formā, kādā tā ir iepriekšminētajā izrakstā. Jānim Bitem esot arī jautāts, vai Juris Vilnis atradies Aizsargu organizācijā, par ko protokola izrakstā nekas nav minēts.[46]

Šādas acīmredzamas nesakrītības ļauj izvirzīt hipotēzi, ka izraksts no Jāņa Bites nopratināšanas protokola ir vilots un leTK izmeklētājs ir svarīgiem juridiskiem dokumentiem, kāds neapšaubāmi ir nopratināšanas protokols, rīkojās pavirši un patvarīgi. Tas bija iespējams arī tāpēc, ka abus bijušos dienesta biedrus 1945. gada 16. maijā

pratināja viens izmeklētājs – PSRS leTK Liepājas opersektora vecākais operatīvais pilnvarotais gvardes vecākais leitnants Ceļins (Ceļiņš?).

Pratināšanā jautāja par to, kādos apstākļos persona nokļuvusi Vācijas dienestā. Izmeklētāju interesēs bija, lai atbildes būtu pēc iespējas plašas, lai varētu noskaidrot iespējami vairāk informācijas par sadarbību ar nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas varas iestādēm. Jautāts, vai persona sadarbojusies brīvprātīgi vai piespiedu kārtā, vai bijusi ārpus Latvijas. Jānis Kandērs pratināšanā izmeklētājam stāstīja, ka dienestā nonācis pēc pavēstes saņemšanas 1944. gada augustā, ieradies iesaukšanas punktā Valmierā, no kurienes nosūtīts uz militārajām apmācībām Vācijā, bet Latvijā atgriezies 1945. gada 19. janvārī, lai cīnītos pret Padomju Savienību. [47] Arī Arnolds Krims liecināja, ka viņu mobilizēja 1943. gada 1. aprīlī un pēc komisijas slēdziena saņemšanas un apmācībām ārpus Latvijas viņš kļuva par 123. tehnikās divīzijas auto rotas ierindnieku. [48] Harijs Liepiņš liecināja, ka viņu Vācijas armijā iesauca 1944. gada septembrī un viņš dienēja 385. zenīrtalārijas pulkā kā ierindas kareivis. [49]

Tiem, kuri iestājās nacionālsociālistiskās Vācijas dienestā brīvprātīgi, bija jāliecina par to, kāda bija viņu motivācija to darīt. Reizēm pratināmie centās norādīt uz Vācijas okupācijas varasiestāžu šantāžu. Piemēram, Izidoru Ločmeli esot izsaucis Tilžas pagasta vecākais pie sevis un teicis, ka "vajag iestāties vācu armijā, vajag aizstāvēt savu dzimteni". Viņš devis savu piekrišanu un brīvprātīgi aizgājis dienēt Vācijas armijā. [50] Viņa dienesta biedrs Andrejs Zelčs liecināja plašāk par to, kāpēc tik brīvprātīgi iestājies Vācijas dienestā. Pēc Sarkanās armijas daļu atkāpšanās viņš esot paņēmis divas "krievu šautenes", par ko viņam cēluši apsūdzību policijas darbinieki, teikdami, ka, lai no šīs situācijas izkļūtu un lai policisti viņam to piedotu, viņam jāpievienojas armijai. Rezultātā viņš piekritis. [51]

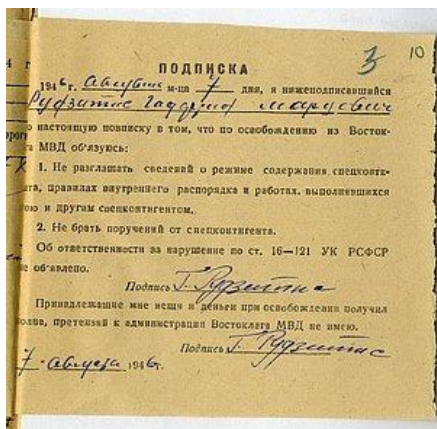
Arī uz Vāciju spaidu darbos nosūtītās personas liecināja par apstākļiem, kā tur nokļušas. Leontija Silinēviča liecināja, ka viņa strādājusi mājās līdz brīdim, kad viņu 1942. gada maijā Vācijas okupācijas varas iestādes nosūtīja strādāt uz Vāciju. Tur viņa strādāja uz dzelzceļa līdz brīdim, kad 1945. gada 1. maijā viņu atbrīvoja Sarkanā armijā. [52] Pratināšana sniedz daudz ziņu par dzīvi Vācijas okupācijas laikā, piemēram, Serafima Grante savā liecībā stāsta, ka viņas vīrs esot pazudis, Sarkanajai armijai atkāpjoties un Vācijas armijai uzbrūkot 1941. gada vasarā. Vācijas okupācijas vara 1944. gadā viņu sūtījusi strādāt uz Frankfurti pie Mainas, bet viņa vēlējusies būt tuvāk mājām, tāpēc izdevies aizbraukt uz Kēnigsbergu un tur iekārtoties pārtikas produktu bāzē par uzskaitvedi. Tur viņa esot strādājusi līdz 1945. gada 9. aprīlim. Tāpat S. Grante liecināja, ka pēc vakara kursu beigšanas un kvalifikācijas celšanas ieguvusi 25 marku algas pielikumu un kopumā mēnesī saņēmusi 125 markas. Informēja arī, ka Vācijas okupācijas vara viņu ir vairākkārt pratinājusi. [53]

Pratināšanās mēdza uzdot arī ar filtrāciju sākotnēji šķietami nesaistītus jautājumus, piemēram: "Kāda saimniecība Jums piederēja? Vai izmantojāt darbaspēku? (algādžus)." [54] Tomēr jautājums nemaz nav tik nesaistīts, jo gadījumā, ja saimniecība tik tiešām izmantoja algotu darbaspēku, tas varēja būt par pamatu aizdomām, ka Vācijas okupācijas laikā saimniecībā izmantots piespiedu darbaspēks.

Nav ziņu, kas noticis brīžos, kad un kāpēc pratināmā persona strauji mainīja savu liecību. Iespējams, notikusi psiholoģiska vai fiziska iespaidošana. Kad Jānim Kalnakārklim 1945. gada 12. martā 21. strēlnieku gvardes SMERSH izmeklētājs kapteinis Jurkevičs jautāja, ko nozīmē pie viņa kratišanā atņemtā fotogrāfija, kurā viņš redzams ar ieroci un svastiku uz rokas, J. Kalnakārklis atbildēja, ka viņš bija foto cienītājs. 1941. vai 1942. gadā pie viņa pienākuši aizsargi un viens no viņiem lūdzis viņu nofotografēties ar ieroci un svastiku, ko viņš arī izdarījis. Kad izmeklētājs teica, ka J. Kalnakārklis sniedz nepatiesu liecību, un pieprasīja sniegt īstenībai atbilstošas liecības, J. Kalnakārklis it kā esot atzinis, ka teicis nepatiesību un tiešām esot Vācijas okupācijas laikā bijis aizsargs un šucmanis, kādēļ bija spiests pastāstīt par savu līdzdalību aizsargu grupā un to, kas vēl ir līdzdarbojis. [55]

Nopratināšanas protokolu noformēšanā varēja būt dažādi izņēmumi, piemēram, protokolā, kas pierakstīts Vostoklagā, fiksēts tikai viens jautājums: "Pastāstiet par savu dienestu vācu armijā!" [56] Iespējams, ka izmeklētājs uzdevis vairākus jautājumus, bet papīra vai laika taupīšanas nolūkā protokolā fiksējis tikai vienu jautājumu un atbildi uz to. Neraksturīgi filtrācijas lietām ir noformēti 1946. gada 24. maijā Borislavā milicijas jaunākā leitnanta Bistrova rakstītais nopratināšanas protokols. Tajā viņš, cik noprotams, ir uzdevis vairākus jautājumus, bet pierakstījis tikai atbildes. Šajā protokolā Gunārs Žagata esot liecinājis, ka strādājis saimniecībā pie tēva, bet 1944. gadā vācieši viņu nosūtījuši strādāt darba bataljonā Vācijā, kur esot strādājis līdz 1945. gada novembrim, kad tika nosūtīts uz Padomju Savienību, Borislavu, kur atkal bijis jāstrādā darba bataljonā. Protokolā redzama padomju represīvo iestāžu izpratne par represijām, proti, protokolā norādīts ka G. Žagata Vācijas represijās neesot cietis, lai arī pats G. Žagata liecināja, ka nosūtīts uz Vāciju spaidu darbos. [57]

Nopratināšanas protokoli parāda, ka izmeklētāji uzdevuši standarta jautājumus, bet pratināto personu atbildes atspoguļotas tendenciozi, pēc leTK iepriekš izdomāta scenārija, jo, viņuprāt, personas, kas sadarbojās ar nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas varas iestādēm vai kaut vai tikai dzīvoja to okupētajā teritorijā, bija noziedznieki. Ievērojams, ka atbildes pierakstītas, izmantojot tādu leksiku, kādu nav izmantojis pratināmais. Izmeklētāji, pierakstot pratināmo teikto, ir izmantojuši standartizētu čekistisko leksiku un žargonu, piemēram, maz ticams, ka, piemēram, teju visi pratināmie teikuši vienādu formulējumu "vācu fašistiskā armija" [58], "vācu okupācija" [59], "militāri fašistiskā aizsargu organizācija" [60]. Protokolos katra atbilde ir strukturēta, tāpēc, visticamāk, izmeklētājs uzdeva lielo jautājumu, kas fiksēts protokolā, un atbildes laikā uzdeva precizējošus jautājumus. Piemēram, atbildes uz jautājumiem par biogrāfiju ir strukturētas, izceļot tieši izmeklētājam interesējošos aspektus. Tāpat arī par dienestu Vācijas armijā atbildēs secīgi parādās apstākļi iesaukšanai vai brīvprātīgajam dienestam Vācijas armijā, atspoguļota dienesta gaita, ģeogrāfiskās vietas, kā arī dienesta laiks un ilgums. Līdzīgi rīkojās arī tad, ja pratināja sakārā ar atrašanās spaidu darbos, proti, bija atspoguļoti notikušā apstākļi, pilsēta, darbavieta, kurā bija jāstrādā, kā arī tas, kura armija atbrīvoja.

Dokumentu izmantošanas lapu operatīvo darbinieku, kuri iepazīnušies ar arhīva lietu, uzskaitē (*контрольный лист – учета оперативных сотрудников, знакомившихся с архивным делом*) [61] lietās ievietoja pēc to nonākšanas VDK arhīvā. Tās galvenais mērķis bija kontrolēt, veicot atbilstošu uzskaiti, tos, kuri iepazīstas ar filtrācijas lietu. Šāda uzskaites lapa bija "pilnīgi slepena". Tā parasti atrodas lietas sākumā, bet var būt iešūta arī citviet – lietas vidū vai ievietota aploksnē lietas beigās.

Minētais dokuments pierāda, ka filtrētās personas saskarsme ar VDK nebeidzās līdz ar atbrīvošanu no filtrācijas nometnes, bet turpinājās gandrīz visu dzīvi. VDK paturēja operatīvo interesi par filtrētajiem vīriešiem līdz 80 gadu

vecumam, bet sievietēm līdz 75 gadu vecumam. Personu lietās redzamas vēlākajos gadu desmitos VDK darbinieku veiktās atzīmes dokumentu izmantošanas lapās, norādot atzīmi izdarījušā darbinieka vārdu, datumu un iepazīšanās ar lietu iemeslu. Minētais liecina par PSRS īstenoto kolektīvās vainas principu un kontroli pār filtrācijā bijušajiem un viņu tuvākajiem radniekiem kā "politiski neuzticamām" personām. Izvirzīta hipotēze, ka atzīmes dokumentu izmantošanas lapās liecina:

...ar lietām iepazīšanās, saņemot informāciju par konkrēta cilvēka politiski neuzturētu rīcību, šo personu vervējot par ziņu pienesēju, personai un tās tuvākajiem radniekiem formējot dokumentus izbraukšanai uz ārzemēm vai uzņemot ārzemju viesus no tām, vēloties strādāt uz tālbraucējiem kuģiem vai iesaucot dienestā jūras un iekšlietu karaspēkā. Personālās (filtrācijas) lietas izskatīja arī pirms atļauju došanas strādāšanai ar kopējamo aparāturu, strādāšanai slepenos objektos vai ārzemniekus apkalpojošā sfērā un citos līdzīgos gadījumos.[62]

Šādas atzīmes VDK veica līdz tās likvidēšanai 1991. gada 24. augustā.

Šāda rīcība ļauj filtrētajiem un viņu tuviniekiem izskaidrot tādus "savādus" notikumus viņu dzīvē padomju laikā, kā grūtības tikt vēlamā darbā, iestāties augstskolā, atteikuma saņemšanu izbraukšanai uz ārzemēm. Pēc šīm lietām var mēģināt noteikt "aktīvos" VDK darbiniekus, kuri tieši īstenoja represēto kontroli, bet ne vienmēr tas ir iespējams, jo ieraksti dokumentu izmantošanas lapās ir izdarīti steidzīgi un sliktā rokrakstā, kā arī VDK darbinieki bieži norādīja tikai uzvārdu. Izmantojot citus avotus, sevišķi LNA LVA atrodamo Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas (LKP CK), Rīgas, Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Ventspils pilsētu partijas komiteju, Latvijas Ļeņina Komunistiskās Jaunatnes Savienības (LĻKJS) fondu kartotēku (1944 – 1990)[63], iespējams identificēt tos filtrācijas lietu skatījušos VDK darbiniekus, kuri bija LKP biedri.

1962. gada 20. novembrī Jura Viļņa lietā esošajā "kontroles lapā", kurā parakstījis kāds Rudzītis, LPSR VDK Liepājas pilsētas nodaļas darbinieks, kā iemeslu, lai iepazītos ar lietu, viņš norādījis "pārbaudi", un rezultātā "sastādīta izziņa".[64]

Lietā nav norādīts, kas tā par izziņu un kam tā domāta, tomēr var secināt, ka Rudzītis ar šo lietu iepazīšies un, visticamāk, sagatavojis arī izziņu atbilstoši LPSR VDK Liepājas pilsētas nodaļas majora U. Ruļļa (pilns vārds nav minēts) rīkojumam. 1962. gada 21. oktobrī U. Rullis LPSR VDK arhīva un uzskaites daļai lūdza atsūtīt Jura Viļņa lietu uz Liepāju, lai ar to "iepazītos".[65] bet 9. novembrī Rudzītis parakstījis, ka šo lietu saņēmis[66]. Šajā kartotēkā atrodami padomju perioda LKP augstākie darbinieki un funkcionāri, tā saucamā "nomenklatūra", kā arī LĻKJS (Komjaunatnes) augstākās amatpersonas. Ar šīs kartotēkas palīdzību bija iespējams identificēt arī VDK darbinieku Rudzīti. Ar 1953. gada 29. decembrī aizpildītās LKP kadru uzskaites anketas[67] palīdzību noskaidrota viņa identitāte – Uldis Rudzītis Mārča dēls, dzimis 1927. gadā. Lai arī kadru anketā nav norādes par darbu VDK, tomēr iepriekšminētajā kartotēkas kartītē ir norāde, ka Uldis Rudzītis 1958. gadā nosūtīts VDK rīcībā.[68] No 1958. gada 2. līdz 8. jūlijam LKP CK biroja sēdēs lemtā par "Republikāniskās partijas skolas un Padomju partijas skolas absolventu nosūtīšanu darbā" redzams, ka reizē ar četriem citiem partijas skolas absolventiem Uldis Rudzītis norīkots darbā LPSR VDK.[69]

Ir lietas, kurās nav atrodamas dokumentu izmantošanas lapas, bet tādas ir bijušas. Uz to norāda VDK 10. (arhīva) daļas norādījumi pēc iepazīšanās ar lietu veikt atzīmes "kontroles lapā".[70] Vairāki jautājumi paliek atklāti: kur dokumentu lapas pazudušas un vai tās steigā visas būtu mēģināts iznīcināt, vēl atrodoties VDK arhīvā.

Pilnu Gata Liepiņa analīzi *.pdf dokumenta veidā varat skatīt šeit.

Plašāka informācija – vdk@lu.lv, Gatis Liepiņš +37127544289, Kristīne Jarinovska +37129777788.

[1] Pavisam laika posmā no 1944. līdz 1945. gadam "uz Sarkanās armijas savākšanas–pārsūtīšanas punktiem LPSR Kara komisariāts nosūtīja 1428 vācu ielenkumā vai gūstā bijušus Sarkanās armijas karavīrus". Riekstiņš, Jānis. "Latvijas iedzīvotāju mobilizācija Sarkanajā armijā (1944 – 1945)", *Okupētā Latvija 20. gadsimta 40. gados, Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti*, Nr. 16. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005, 433. lpp., atsaucoties uz LVA, 1248. f., 3s. apr., 4. l., 13. lp.

[2] Перечень мест хранения документальных материалов спецлагерей, проверочно-фильтрационных лагерей, пунктов и сборно – пересыльных пунктов, С. 1 – 16; Beika, Aivars. "Filtrācijas dokumenti liecina", *Latvijas Arhīvi*, Nr. 1, 1994, 52. – 54. lpp. Citēts pēc Bambals, Ainārs, *Latvijas PSR represīvo iestāžu dokumenti kā vēstures avots. 1940 – 1941; 1944 – 1991*, promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 97. lpp.

[3] LVA, 1821. f., vēsturiskā izziņa, 7. lp.

[4] LVA, 1821. f., vēsturiskā izziņa, 8. lp.

[5] LVA, 1821. f., 2. apr., žurnāls Nr. 1, 1. lp.

[6] LVA, 1821. f., 2. apr., žurnāls Nr. 26, 1. lp.

[7] LVA, 1821. f., fonda uzskaites lieta.

[8] LVA, 1821. f., vēsturiskā izziņa, 6. lp.

[9] LVA 1821. f., 1. apr., 56173. l. 9. – 11. lp.

[10] Lietas vāks. LVA, 1821. f., 2. apr., 41606. l.

[11] Lietas vāks. LVA, 1821. f., 1. apr., 46721. l.

[12] LVA, 1821. f., 2. apr., 50106. l. 10. lp.

[13] Lietas vāks. LVA, 1821. f., 2. apr., 41606. l.

[14] Lietas vāks. LVA, 1821. f., 1. apr., 46721. l.

[15] LVA, 1821. f., 2. apr., 50106. l. 10. lp.

[16] LVA, 1821. f., 2. apr., 28779. l., 3. lp.

[17] LVA, 1821. f., 2. apr., 28779. l., 3. lp.

[18] LVA, 1821. f., 2. apr., 41603. l., 2. lp.

[19] LVA, 1821. f., 1. apr., 56173. l., 2. lp.

[20] LVA, 1821. f., 1. apr., 56173. l., 2. lp.

[21] LVA, 1821. f., 1. apr., 56173. l., 47. lp.

[22] LVA, 1821. f., 2. apr., 41603. l., 3. lp.

[23] LVA, 1821. f., 1. apr., 56173. l., 3. lp.

[24] LVA, 1821. f., 1. apr., 46721. l., 2. lp.

[25] Ģimene nomainīja uzvārdu no Veisbuks uz Vilnis. Sal., "Sludinājums. Iekšlietu ministrijai iesnieguši uzvārdu maiņas lūgumus šādi Latvijas pilsoņi", *Valdības Vēstnesis*, 1940, 30. aprīlis, 12. lpp.

[26] LVA, 1821. f., 1. apr., 47221. l., 3. lp.

[27] LVA 1821. f., 2. apr., 28779. l., 5. – 9. lp.

[28] Ievērojot to, ka Arvids Nusbergs dzimis 1905. gadā, viņa filtrācijas lieta nav saglabājusies. Viņa atmiņas var izmantot, lai ilustrētu līdzīgus gadījumus.

[29] Nusbergs, Arvids. *Atmiņu zīmējumi*. Rīga: Artava, 1996, 526., 548., 560. lpp.

[30] LVA, 1821. f., 2. apr., 50104. l., 4. lp.

[31] LVA 1821. f., 1. apr., 979. l., 3. lp.

[32] LVA 1821. f., 1. apr., 8223. l., 10. lp.

[33] LVA 1821. f., 2. apr., 41606. l., 4. lp.

[34] LVA 1821. f., 1. apr., 12543. l., 5. lp.

[35] LVA 1821. f., 2. apr., 41606. l., 4. lp.

[36] LVA 1821. f., 1. apr., 46721. l., 5. lp.

[37] LVA 1821. f., 2. apr., 28779. l., 5. lp.

[38] LVA 1821. f., 1. apr., 46721. l., 3. lp.

[39] LVA 1821. f., 1. apr., 55830. l., 8. – 9. lp.

[40] LVA 1821. f., 1. apr., 55517. l., 8. – 9. lp.

[41] LVA 1821. f., 1. apr., 47221. l., 4. – 5. lp.

[42] LVA 1821. f., 1. apr., 47221. l., 6. lp.

[43] LVA 1821. f., 1. apr., 47221. l., 6. lp.

[44] LVA 1821. f., 1. apr., 46721. l.

[45] LVA 1821. f., 1. apr., 46721. l., 3. – 4. lp.

[46] LVA, 1821. f., 1. apr., 47221. l., 6. lp.

[47] LVA, 1821. f., 2. apr., 41603. l., 4. lp.

[48] LVA, 1821. f., 2. apr., 41606. l., 4. lp.

[49] LVA, 1821. f., 2. apr., 28779. l., 6. lp.

[50] LVA 1821. f., 1. apr., 55830. l., 8. lp.

[51] LVA 1821. f., 1. apr., 55517. l., 8. lp.

[52] LVA 1821. f., 1. apr., 12543. l., 5. lp.

[53] LVA 1821. f., 1. apr., 8223. l., 14. – 15. lp.

[54] LVA 1821. f., 1. apr., 56173., l. 5. lp.

[55] LVA 1821. f., 1. apr., 56173. l., 5. lp.

[56] LVA 1821. f., 2. apr., 50107. l., 4. lp.

[57] LVA 1821. f., 2. apr., 50102. l., 1. lp.

[58] LVA, 1821. f., 1. apr., 56173. l., 6. lp.

[59] LVA, 1821. f., 2. apr., 50106. l., 1. lp.

[60] LVA, 1821. f., 1. apr., 46721. l., 3. lp.

[61] Jāievēro, ka tā nav LNA LVA dokumentu izmantošanas lapa.

[62] Beika, Aivars. "Filtrācijas dokumenti liecina", *Latvijas Arhīvi*, Nr. 1, 1994, 48. lpp.

[63] LVA, LKP CK, Rīgas, Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Ventspils pilsētu partijas komiteju, LLJKJS fondu kartotēka (1944 – 1990).

[64] LVA, 1821. f., 1. apr., 47221. l., 1. lp.

[65] LVA, 1821. f., 1. apr., 47221. l., 16. lp.

[66] LVA, 1821. f., 1. apr., 47221. l., 15. lp.

[67] LVA, PA-15500. f., 3. apr., 9. l., 51. lp.

[68] LVA, LKP CK, Rīgas, Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Ventspils pilsētu partijas komiteju, LLKJS fondu kartotēka (1944 – 1990).

[69] LVA, PA-101. f., 21. apr., 29. l., 15. lp.

[70] LVA, 1821. f., 1. apr., 46721. l.

Saistītās ziņas:

Aldis Daugavvanags: Čekas loma kontrabandas izmeklēšanā (1945-1985). Atsevišķu piemēru analīze. 25.11.2017

Mikrovēsture. Dzintars Ērglis: filtrācijas dokumenti un atmiņas Dūmeles ciema Gustava Eltmaņa (1911-1994) dzīvesstāsta fragmentā 20.11.2016

Tweet

Patīk 0

Ieteikt

